

Nr 939

Av herr **Nilsson i Svalöv m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

(Lika lydande med motion nr 774 i Första kammaren)

I proposition nr 159 föreslår Kungl. Maj:t flera betydelsefulla ändringar i 1955 års förordning om investeringsfonder för konjunkturutjämning. Till en början föreslås att ansvaret för tillämpningen av denna lagstiftning i första hand skall åvila Kungl. Maj:t. Avsikten är dock att arbetsmarknadsstyrelsen efter Kungl. Maj:ts förordnande skall medverka i det praktiska handläggandet, men beslut om frisläppande av investeringsfonderna skall i princip fattas av regeringen, som tillika har att pröva och avgöra sådana ärenden som är av principiell natur eller eljest av särskild betydelse.

I enlighet med vad som uttalades vid tillkomsten av 1955 års förordning har i stort sett endast generella medgivanden till ianspråktagande av fonderna lämnats. Medgivanden som begränsats till vissa branscher eller vissa områden har lika litet som individuella medgivanden kommit i fråga, även om förordningen formellt redan nu möjliggör sådana medgivanden. Utan att författningstexten ändras förordas nu en väsentlig ändring i detta hänseende. Sålunda uttalar departementschefen att skäl föreligger att i lokaliseringspolitiskt syfte starkare understryka den selektiva användningen av lagstiftningen. Bestämmelserna bör i princip tillämpas så, att man får största möjliga effekt från sysselsättningssynpunkt med minsta möjliga kostnad. Av dessa något dunkla uttalanden sammanställda med vad som framhålles i andra sammanhang bibringas man den uppfattningen att i framtiden fonderna skall frisläppas t. ex. endast för vissa branscher eller för vissa landsdelar även vid en i stort sett allmän sysselsättningskris. Tillika uttalas bestämt att lagstiftningen skall kunna tillgripas för att stimulera till ökad sysselsättning inom ett avfolkningsområde oavsett hur det allmänna sysselsättningsläget är. Med sådant område avses län eller väsentliga delar av ett län men däremot inte mindre områden inom i övrigt expansiva län.

I propositionen föreslås också att Kungl. Maj:t om läget på arbetsmarknaden påkallar det skall äga medge rörelseidkare och jordbrukare, som under viss i beslutet angiven tid anskaffar maskiner och inventarier, ett avdrag för extra avskrivning (initialavskrivning) på dessa tillgångar med 30 %. Tillika skall sådana skattskyldiga få ett särskilt investeringsavdrag som motsvarar 10 % av anskaffningskostnaden för tillgångarna i fråga. Dessa

regler skall användas såväl för aktiebolag som fysiska personer. De kan användas generellt eller i lokaliseringpolitiskt syfte. Avsikten är att de medel som avsätts till investeringsfond i framtiden inte skall få användas till avskrivning på maskiner och inventarier annat än i samband med att företagen utnyttjar den s. k. fria sektorn. I stället skall de nyssnämnda generella reglerna komma till användning i förekommande fall.

Det torde vara en allmän uppfattning att investeringsfonderna visat sig vara ett tjänligt instrument för att fördela investeringarna tidsmässigt. Under tider då sysselsättningssvårigheter uppkommer har frisläppandet av fonderna fått betydelsefulla verkningar för att stimulera investeringsverksamheten och därmed ge ökade arbetsmöjligheter. Att fondlagstiftningen kommit att åtnjuta de skattskyldigas förtroende visar storleken av de under åren gjorda avsättningarna. Att lagstiftningen kunnat få sådant förtroende synes till stor del sammanhånga med att fonderna hittills frisläppts generellt. Det kan därför befaras, att ett övergivande av den generella tillämpningen för en ökad selektiv användning av lagstiftningen kommer att leda till att företagens benägenhet att göra avsättningar minskar. Därmed skulle lagstiftningen väsentligt förlora sin betydelse av ett viktigt sysselsättningspolitiskt instrument. I princip bör därför — liksom hittills — i första hand generella medgivanden till fondernas ianspråktagande lämnas. Sådana olägenheter är bl. a. från konkurrenssynpunkt förenade med en begränsning av frisläppandet till vissa branscher eller vissa landsdelar att en sådan åtgärd endast undantagsvis bör ifrågakomma. Vi yrkar därför att riksdagen uttalar sig för att fonderna liksom hittills bör utnyttjas i första hand i generella lägen.

Då det gäller fondernas ianspråktagande i ett begränsat lokaliseringpolitiskt syfte, dvs. inom vissa avfolkningsområden, får vi anföra följande.

Vi hyser den största förståelse för de problem som de s. k. avfolkningsregionerna har att brottas med. Enligt vår uppfattning gagnas emellertid inte deras sak genom vidtagande av förhastade och till sina verkningar oklara åtgärder. Tvärtom riskerar man att andra lösningar som vid ett samlat bedömmande ter sig såsom klart överlägsna de provisoriska åtgärderna försvåras och risk föreligger för att vad man tror sig vinna på ett håll medför försämringar på ett annat. Om samhället skall driva en aktivare lokaliseringspolitik är det nödvändigt att ha en klar målsättning. Det innebär bl. a. att man måste veta vilka områden som skall stödjas; härom råder f. n. mycket delade meningar. Man måste också göra klart för sig vilka medel man vill använda för samhällets stöd och under vilka former det skall ges. Även i sistnämnda hänseende är meningarna av den allmänna debatten att döma mycket delade. Dessa frågor övervägs f. n. inom lokaliseringsutredningen, som inom en nära framtid torde komma att framlägga resultatet av sitt arbete. Starka skäl torde därför kunna anföras för att man inte nu bör på

skattelagstiftningens område tillgripa speciella åtgärder i lokaliseringspolitiskt syfte utan avvakta lokaliseringsutredningens betänkande och remissbehandlingen därav. Först då har man möjlighet att välja mellan olika alternativ.

Någon allmän diskussion av dessa frågor har departementschefen inte tagit upp. Han har inte heller uttalat någon mening om de föreslagna åtgärdernas effekt. På några få rader anser sig departementschefen kunna avfärda den grundläggande frågan vad som skall anses utgöra "avfolkningsområde". En första förutsättning för en lagstiftning av denna art är att man på en sådan central punkt har klart angivna kriterier att gå efter. I annat fall kommer lagstiftningen lätt att tillämpas med godtycke och under påverkan av ovidkommande faktorer. Denna avsaknad av objektiva kriterier måste enligt vår uppfattning betecknas såsom en så allvarlig brist i förslaget, att det redan av denna anledning inte kan tillstyrkas.

Hittills har arbetsmarknadsstyrelsen — ehuru formell möjlighet därtill föreligger — icke sökt tvinga företagen att ta investeringsfond i anspråk. Denna restriktiva tillämpning av lagstiftningen finner vi helt riktig, och vi förutsätter att någon ändring i detta hänseende inte kommer att ske. Enligt vår uppfattning bör den i lagtexten inskrivna möjligheten att tvinga företag att ta fonderna i anspråk användas endast i yttersta undantagsfall. Det bör beaktas att ett sådant tvångsmässigt åläggande knappast skulle främja sysselsättningen utan i regel endast få den effekten att företaget återför medlen till beskattning. De härmed förenade nackdelarna torde nämligen ofta vara avsevärt mindre än olägenheterna av att behöva verkställa inte önskade investeringar. Att något sådant tvångsföreläggande inte bör tillgripas i lokaliseringssyfte är självklart.

Vidare föreslås i propositionen att Kungl. Maj:t skall kunna medge företag, som under tider med avsättningssvårigheter fortsätter sin produktion, rätt att ta investeringsfond i anspråk för överföring till lagerinvesteringskonto. Härigenom skulle företaget få möjlighet att under en tid av fyra år disponera de mot de överförda fondmedlen svarande insättningarna i riksbanken. Vidare skulle ett särskilt investeringsavdrag medges motsvarande 10 procent av hela lagerökningen under beskattningsåret. Det framgår av departementschefens uttalande, att han ansett viss försiktighet böra iakttagas i fråga om tillståndsgivningen i dessa fall. Departementschefen har betecknat åtgärden som en försökslagstiftning, varför anledning kan komma att föreligga att ompröva bestämmelserna sedan erfarenhet vunnits av desamma.

Vi vill understryka angelägenheten av att vad sålunda uttalats iakttagas vid tillämpningen. På detta område, där fråga är om kortfristiga åtgärder, föreligger vissa risker för att konkurrerande företag kan bli olika behandlade

och det företag, som får använda fonderna till lageruppbbyggnad, kan under ogynnsamma omständigheter komma att utöva ett sådant tryck på marknaden genom sin lagerhållning att andra företag blir lidande. Stor försiktighet bör därför iakttas innan tillstånd ges till överföring till lagerinvesteringsskonto och i möjligaste mån därvid tillses att konkurrenssnedvridande verkningar inte framkallas genom ett sådant beslut. För att företagen skall kunna få likvärdiga möjligheter bör enligt vår åsikt hittills avsatta fondmedel, vilka kan förutsättas inte ha avsatts med sikte på att användas till lagerinvestering, inte få användas för överföring till lagerinvesteringsskonto. De nya bestämmelserna bör således endast tillämpas i den mån företaget har gjort fondavsättningar efter den 1 juli 1963.

I den föreslagna 14 § regleras de fall då Kungl. Maj:t, om särskilda skäl därtill föreligger, kan medge att investeringsfond tas i anspråk för sådana kostnader vilka eljest inte är avdragsgilla vid taxeringen. I förhållande till motsvarande bestämmelse i gällande lagstiftning innebär Kungl. Maj:ts förslag, att även kostnader för iordningställande av markområde för sjöreglering och kraftverksbygge omnämnes bland de ändamål för vilka fondmedlen får tas i anspråk. Redan nu är det möjligt att utnyttja investeringsfonder för vissa kostnader som ett företag har för motverkande av vatten- och luftföroreningar, nämligen då dessa kostnader hänför sig till byggnader och maskiner eller anordnande av vatten- och avloppsledningar. Åtgärder för motverkande av vatten- och avloppsföroreningar är ofta mycket lämpliga att vidta i ett läge då sysselsättningssvårigheter föreligger. Den nuvarande gränsdragningen mellan kostnader för maskiner, byggnader och ledningar, å ena sidan, och kostnader för arbeten å marken o. d., å andra sidan, medför emellertid praktiska olägenheter. Starka skäl föreligger att införa en möjlighet att ta fondmedlen i anspråk för alla kostnader för investeringar av denna art. Vi föreslår därför, att ett tillägg göres till 14 § av angiven innebörd.

Under den förflutna vintern har möjlighet förelegat för företagen att använda investeringsfonder till uppförande av byggnader. Enligt arbetsmarknadsstyrelsens beslut skulle fonderna få användas för byggnadsverksamhet under tiden den 1 juli 1962—den 30 april 1963. Sedermera har styrelsen möjliggjort utnyttjande av fonderna för fortsatta byggnadsarbeten under tiden den 1 november 1963—den 31 mars 1964. Emellertid har den stränga vintern medfört att åtskilliga byggnadsarbeten blivit så kraftigt försenade att de inte, som planerats, kunnat slutföras under april månad. Kan ett företag inte uppskjuta den fortsatta byggnadsverksamheten till tiden efter den 1 november 1963 kommer företaget att delvis gå miste om de förmåner som lagstiftningen om konjunkturinvesteringsfonder erbjuder och vilka företaget kalkylerat med i samband med investeringsbeslutet. Därjämte drabbas företaget av vissa speciella påföljder, om företaget gjort

större uttag av sina i riksbanken deponerade medel än som motsvarar de ianspråktagna fondmedlen. I sådant fall måste den del av fonden som motsvarar de för mycket uttagna medlen återföras till beskattning. Enligt gällande lagstiftning förlorar då företaget sin rätt att göra avsättning till investeringsfond under samma beskattningsår som det under vilket återföring skett. Vidare skall återförda medel bli föremål för effektiv beskattning. Slutligen utgår ett tioprocentigt tillägg för den del av fonden som återföres.

Enligt övergångsbestämmelserna skall ändringarna träda i kraft den 1 juli 1963. Förordningen skall dock inte tillämpas beträffande medel som tagits i anspråk före nämnda dag. Det är inte helt klart hur övergångsbestämmelserna skall tolkas då det gäller återföring av fondmedlen. Enligt de förordade bestämmelserna skall förbudet mot ny avsättning slopas och kravet på effektiv beskattning inte längre upprätthållas. Vi utgår emellertid ifrån att de nya reglerna i denna del kommer att tillämpas vid 1964 års taxering, även om återföring då sker av fondmedel som tagits i anspråk före den 1 juli 1963. Emellertid föreslås i propositionen också en rätt för Kungl. Maj:t att befria företag från utgörande av det nyssnämnda tillägget å 10 procent av återförda medel. Med den utformning övergångsbestämmelserna fått synes emellertid denna möjlighet inte kunna användas i förevarande fall. Vi föreslår därför en sådan ändring av övergångsbestämmelserna att Kungl. Maj:t får befogenhet att medge befrielse från nämnda påföljder i de fall då byggnadsarbeten försenats på grund av den stränga vintern 1962—1963.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

1) att riksdagen måtte uttala, att enligt dess mening vid tillämpningen av förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning i första hand generella medgivanden till ianspråktagande av fondmedel bör lämnas samt att medgivanden, som begränsas till vissa branscher, visst eller vissa företag eller vissa områden, endast bör komma i fråga om synnerligen starka skäl därtill föreligger;

2) att riksdagen måtte antaga det i propositionen nr 159 framlagda förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning med dels den ändringen, att de föreslagna ändringarna i 10, 18 och 22 §§ utgår, dels ock den ändringen att 3, 5, 13, 14 och 17 §§ ävensom punkt 1) av övergångsbestämmelserna erhåller den lydelse som nedan anges.

3 §.

Avdrag för — — — av årsvinsten.

Har till — — — av årsvinsten.

Avdrag enligt denna förordning må åtnjutas allenast därest ett belopp motsvarande fyrtiosex procent av den gjorda avsättningen inbetalats å särskilt konto (konto för investering i skogsbruk respektive i rörelse) i riksbanken.

(Se vidare anvisningarna.)

5 §.

A konto — — — 22 §§ stadgas.

Sedan fem år förflutit från ingången av det kalenderår varunder inbetalningen verkstälts, äger företaget att efter uppsägning hos riksbanken uttaga högst trettio procent av det ursprungligen inbetalta beloppet eller, i förekommande fall, av vad därav återstår efter återbetalning enligt 18 §. Det belopp som sålunda ifrågakommer till uttag efter uppsägning skall minskas med vad som må hava återbetalats enligt 17 och 22 §§ eller överförts till annat företags konto för investering enligt 20 § 2 mom. Har uttag efter uppsägning skett, åligger det riksbanken att lämna underrättelse därom till arbetsmarknadsstyrelsen samt, för att tillställas vederbörande taxeringsmyndighet, länsstyrelsen. Särskild underrättelse skall lämnas för varje i 3 § angivet konto från vilket uttag skett samt innehålla uppgift om företagets namn och adress ävensom det uttagna beloppets storlek med angivande jämväl av hur mycket av de uttagna medlen, som inbetalats efter den 30 juni 1960.

Vad i — — — annat företag.

När medel — — — senare insättningar.

13 §.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, arbetsmarknadsstyrelsen må medgiva att investeringsfond för rörelse, som avsatts efter den 30 juni 1963, tages i anspråk för överföring till lagerinvesteringskonto. Till sådant konto överfört belopp skall återföras till beskattning senast vid taxeringen för det tredje beskattningsåret efter det, under vilket överföringen verkstälts. Kungl. Maj:t äger, om särskilda skäl föranleda det, medgiva att återföringen må ske först vid en senare tidpunkt. I sådant fall skall vid återföringen till beskattning upptagas jämväl ett belopp motsvarande viss, av Kungl. Maj:t bestämd andel av det återförda beloppet.

14 §.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, arbetsmarknadsstyrelsen må, om särskilda skäl därtill föreligga, medgiva att investeringsfond för rörelse tages i anspråk för kostnader för vägarbete, anordnande av vatten- och avloppsledningar, iordningställande i övrigt av tomtområde för bebyggelse samt liknande arbeten, samt eljest för anordningar avsedda att motverka vatten- och luftföroreningar ävensom för iordningställande av

markområde för sjöreglering och kraftverksbygge. I fall som avses i 9 § 3 mom. skall dock fråga som nu sagts alltid prövas av Kungl. Maj:t.

Har investeringsfond — — — sådana kostnader.

17 §.

Beslutar Kungl. Maj:t — — — i anspråk.

Sedan utbetalning skett, skall riksbanken lämna underrättelse därom till arbetsmarknadsstyrelsen samt, för att tillställas vederbörande taxeringsmyndighet, länsstyrelsen, med angivande av ej mindre företagets namn och adress samt det utbetalade beloppets storlek än även hur mycket av de uttagna medlen, som inbetalats efter den 30 juni 1960, ävensom från vilket konto för investering uttag skett.

Har förordnats — — — med beslutet.

Denna förordning — — — följande iakttagas.

1) Äldre bestämmelser skola tillämpas, då fond tagits i anspråk enligt beslut som meddelats före den 1 juli 1963; dock skall 19 § tillämpas i sin nya lydelse, då fråga uppkommer om återföring av fond eller del av fond, vilken fått tagas i anspråk enligt sådant beslut.

2) Investeringsfond för — — — tidigare år.

3) att riksdagen måtte antaga det i proposition nr 159 framlagda förslaget till förordning om extra avskrivning och särskilt investeringsavdrag vid inkomsttaxeringen med den ändringen att 1 § erhåller följande lydelse.

1 §.

Kungl. Maj:t — — — 2—4 §§.

Beslut, som — — — eller reparationer.

Stockholm den 7 maj 1963

Eric Nilsson
i Svalöv

Leif Cassel

Bo Turesson

Nr 940

Av herr **Regnéll**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutmätning, m. m.

(Lika lydande med motion nr 773 i Första kammaren)

Stockholm den 7 maj 1963

G. Regnéll